

Majbølle - en krølle på vejen sydpå

af Johnny Grandjean Gøgsig Jakobsen

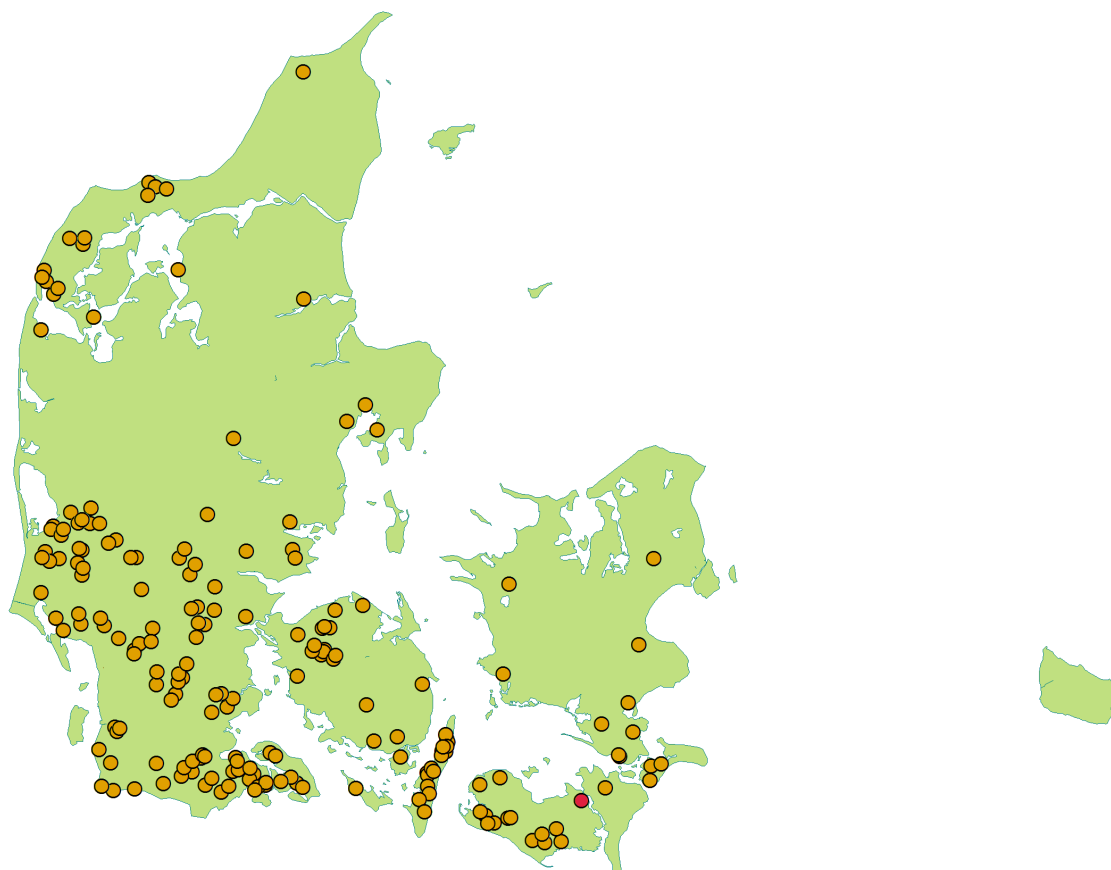
PDF-version af netartikel udgivet af Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, Københavns Universitet, som 'Månedens navn', maj 2020: https://navn.ku.dk/maanedens_navn/majboelle/

Hvis man kører sydpå ad Sydmotorvejen (M30, E47) tilstrækkeligt længe, vil en motorvejstunnel på et tidspunkt føre én under Guldborg Sund og op i lyset igen på den anden side. Her ligger Lolland. Ét af de første lollandske vartegn, der møder øens besøgende, er en gammel hollandsk vindmølle på højre side tæt ved motorvejen. Dette er *Majbølle Mølle*, der har stået her siden 1896, og dermed længe inden nogen havde tænkt på en motorvej. Faktisk lå den tilknyttede kirkelandsby, *Majbølle*, indtil motorvejens anlæggelse i 1988 ganske stilfærdigt placeret i en forholdsvis tyndt befolkede del af Østlolland, omtrent midt imellem landevejen fra Guldborgfærgen ned mod Sakskøbing og den syd for Majbølle gående landevej mellem Sakskøbing og Nykøbing Falster.

Majbølle Mølle ligger tæt ved den lollandske motorvej. Den nuværende mølle er fra 1896, men en mølle kendes på stedet tilbage til 1600-tallet. Foto: Forfatteren.

”bebyggelse, gård”. I stednavnesammenhæng tillægges den traditionelt betydningen ”udflytter-gård”, altså en gård udskilt fra en eksisterende bebyggelse, og tidsmæssigt synes *bølle*-bebyggelserne primært at henhøre højmiddelalderen, dvs. 1100- og 1200-tallet. Hovedparten af de danske *bølle*-kirkebyer findes i det Sydfynske Øhav, hvor kirkeanlæggelserne ligesom i Majbølle kan være sket lidt senere end ellers på grund af vendertruslen.

Kort over udbredelsen af bebyggelser med navneendelsen -bøl(le) i 1688 inden for nutidens Danmark. Den her omhandlede Majbølle på Lolland er markeret med rødt.

Men betyder navnet så, at Majbølle-bebyggelsen er udskilt fra en anden landsby i maj måned? Nej, heller ikke. Forleddet har intet med månedsnavnet at gøre. Den middelalderlige staveform af navnet er overvejende *Madebølle* og indimellem *Mabølle*, hvilket leder os godt på vej mod navnets oprindelige betydning. Forleddet er således substantivet *made*, der er en gammel betegnelse på en større flad, græsbevokset engstrækning, ofte beliggende ud mod kysten og periodisk oversvømmet. Dette må betegnes som et umådelig velbegrundet navnevalg her, hvor området omkring Majbølle netop er et klassisk madelandskab. Faktisk er store dele af sognet først blevet til fast landjord efter inddæmningen af en lille vig, Majbølle Nor, i 1923-25, og den i indledningen omtalte motorvejs-tunnels åbning på Lollandssiden ligger faktisk på en oprindelig holm, *Majbølle Ø*, i Guldborg Sund mellem Lolland og Falster. Den samlede etymologiske betydning af navnet er altså ”udflytter-bebyggelsen på maden/strandengen”.

Det sidste spørgsmål i afklaringen af navnet må så være, hvordan man sprogligt er kommet fra *Madebølle* til *Majbølle*? Forklaringen er dialektal. Ligesom fynboerne bryder lollikkerne sig ikke om de bløde d'er, som her simpelthen ignoreres. Dette indikeres også af 1400-talsformen *Mabølle*. Men hvor de på Fyn så i stedet trækker den foranstillede vokal lidt længere ud [*Māe'bølle*], så har man på Lolland korte vokaler, hvilket her gør, at den efterstillede vokal *e* kobles direkte på den forreste vokal *a* i en løftet tone, der ender ud med udtalen [*Mai'bølle*], vel og mærke med det fynsk-lollandske flade *a*, således at forleddet oprindeligt har rimet på det nutidige ord *fag*. Den lokale udtale førte i løbet af 1500-tallet til staveformen *Maybølle*, når københavnske kancellister og sjællandske godssekretærer skulle sætte navnet på skrift. Dette udviklede sig så til staveformerne *Maibølle* i 1700-tallet og *Majbølle* i 1800-tallet, hvilket siden har hængt ved. Og da den oprindelige *made* i forleddet således efterhånden er blevet ukendelig i navnet, og begrebet dertil mere eller mindre er gledet ud af det danske sprog, så har staveformen indvirket, at også lollikkerne nu opfatter og udtaler forleddet i stednavnet som månedsnavnet *maj*. Og det kan man jo så sidde og tænke over næste gang man suser forbi Majbølle Mølle med kurs mod Lalandia, BorderShop'en i Puttgarden, og resten af det store udland.

Summary

A couple of hundred Danish settlements, especially in the southern parts of country, have the generic *-bøl* (in Jutland) or *-bølle* (on the islands). Particularly the eastern variant of the place-name type often cause smiles among visitors, as *bølle* in present-day Danish has the meaning 'badboy, hooligan', although in a somewhat disarmingly sense. Thus, compounded with various specifics many Danish place-names in *-bølle* form apparently rather curious meanings. An example of this is *Majbølle*, which is the name of two different villages on the island of Lolland. At first sight, it would seem that the name is coined from two words immediately recognisable from modern Danish vocabulary: *maj* ('May', the month) and *bølle* ('hooligan'). So, is *Majbølle* infamous for producing springtime hooligans? No, neither of the two word elements originally had anything to do with their present-day readings, when they were used to form the name back in the Middle Ages, or more exactly around 1100-1300. The generic derives from an Old Danish appellative **bōli*, which basically means 'farm', but in a place-name context mainly appears to refer to 'outlying settlement', i.e. one or more farms, which have moved out from a mother settlement. The specific *maj* is a dialect deviation of the Danish appellative *made*, familiar to the English term 'meadow', here with the meaning 'flat, occasionally flooded grassland by the sea'. Thus, the original etymology of the name could be explained as "outlying settlement on the tidal meadow". The tidal effect on the area was put to an end with the construction of a dam in the 1920s – and it therefore ought to be perfectly safe for tourists to make a stop in Majbølle on their way in or out of Denmark, even in the month of May.